

Koncepty pro uchování industriálních kulturních památek v Evropě a České republice

Konference Industriální kulturní dědictví 5. listopadu 2013

Koncepty pro uchování industriálních kulturních památek v Evropě a České republice

Ostrava, panorama Žofínské huti a koksovny Karolina, dobová pohlednice 50. léta 20. století

Průmyslová aglomerace jako předmět zájmu památkové péče

konec 60. let 20. století, překvapivá snaha několika umělců a architektů o zachování Žofínské hutí jako muzejního objektu

1970 – 1972 průzkumy pod vedením prof. Miroslav Baše

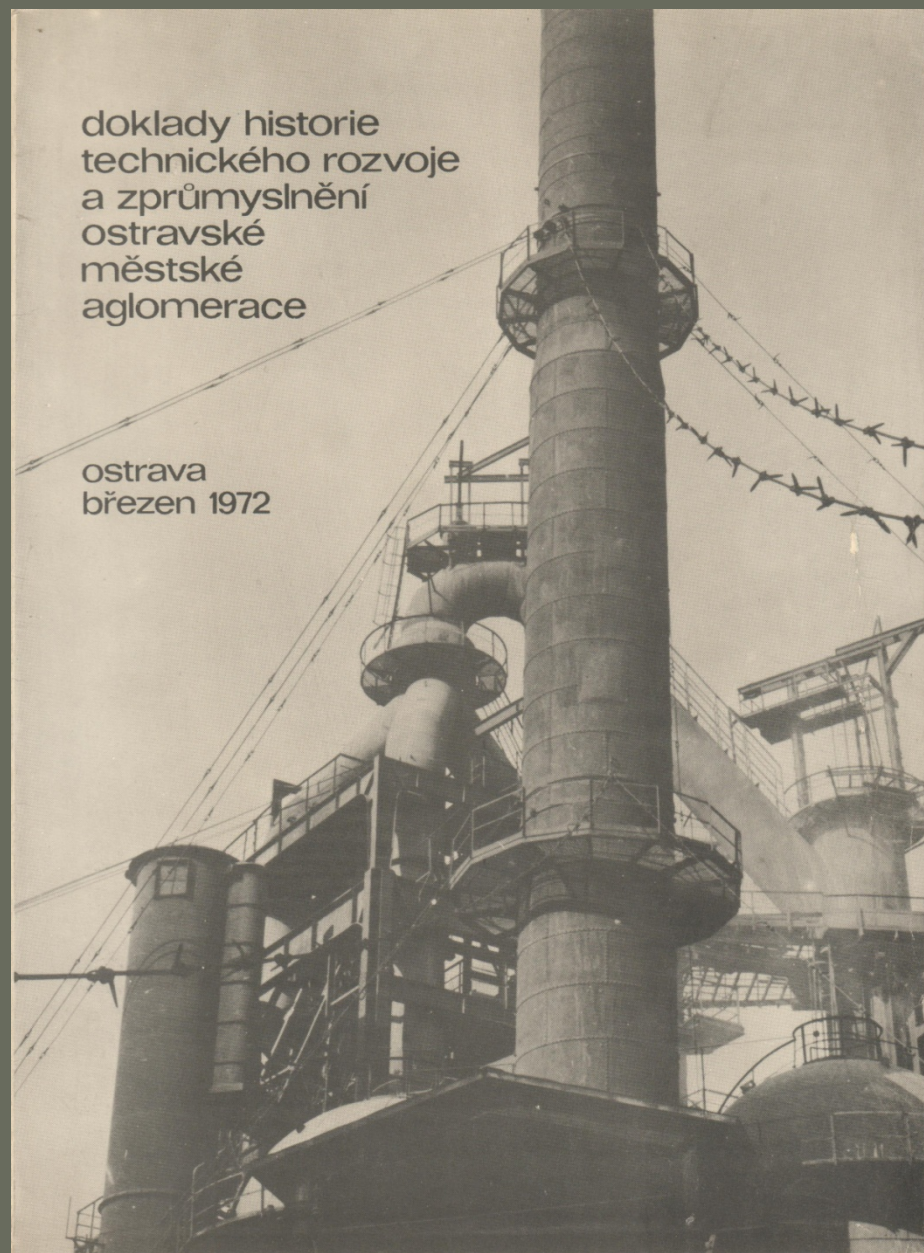
80. a 90. léta 20 století studentské práce pod vedením prof. Heleny Zemánkové

demolice tzv. Prádla koksovny Karoliny vyvolala širokou veřejnou diskusi na stránkách denního tisku ve druhé polovině 80. let 20. století

od roku 1989 systematické průzkumy Národního památkového ústavu v Ostravě

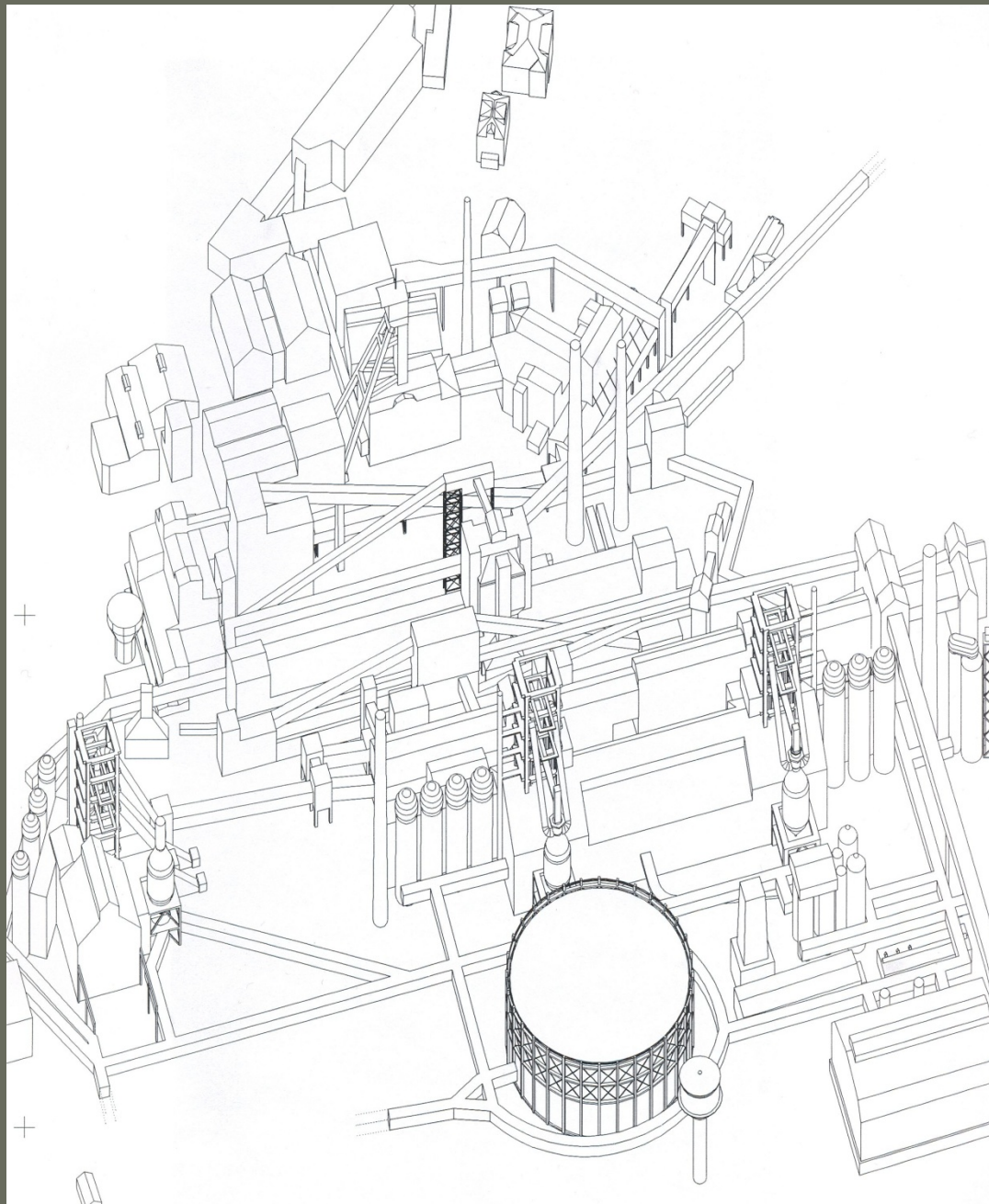
Průmyslová aglomerace
jako předmět zájmu
památkové péče -
analýza a rozpoznání
památkových hodnot pod
vedením prof. Miroslava
Bašeho

*Průzkum prof. Miroslava Bašeho
z roku 1972*

Průmyslová aglomerace
jako předmět zájmu
památkové péče –
studentské práce pod
vedením prof. Heleny
Zemánkové

*Jeden z prvých názorů na
zachování a budoucí využití
Vítkovických železáren přinesla
diplomová práce z počátku 90.
let 20. století, autor Radim
Václavík*

Průmyslová aglomerace jako předmět zájmu památkové péče – systematický průzkum prováděný památkovým ústavem

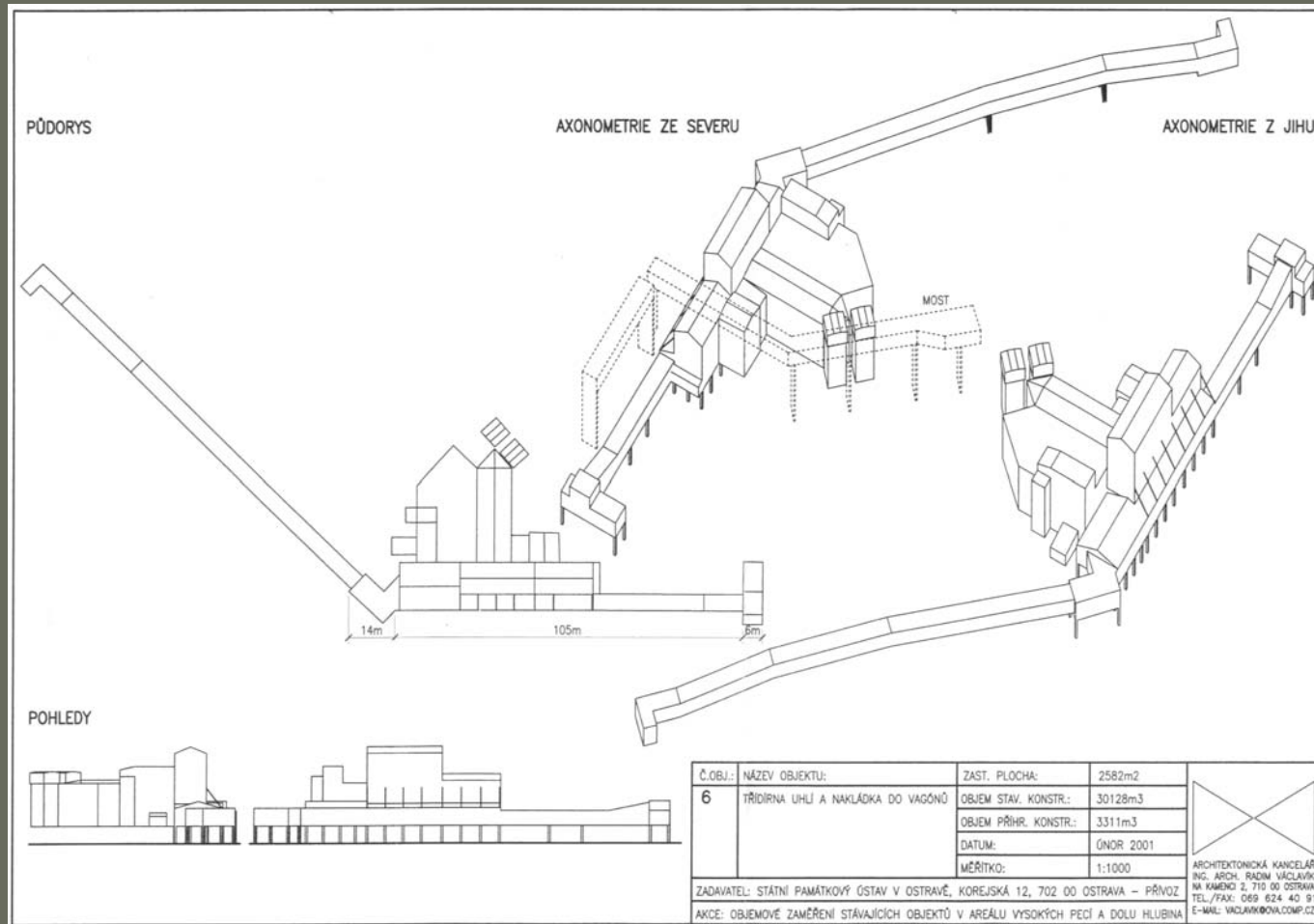
Moravská Ostrava, koksovna Karolina, 30. léta 20. století, významná dominanta centra města

Průmyslová aglomerace jako předmět zájmu památkové péče – systematický průzkum prováděný památkovým ústavem

Moravská Ostrava, koksovna Karolina, demolice tzv. prádla v centru města se stala podnětem k systematické dokumentaci a hodnocení průmyslových objektů,

Průmyslová aglomerace jako předmět zájmu památkové péče – systematický průzkum prováděný památkovým ústavem

Inventarizace památkového ústavu v Ostravě, podrobná dokumentace všech průmyslových objektů,

Průmyslová aglomerace a metodika jejich výzkumu

Rozbor historického vývoje a jejich vzájemných vazeb:

nález uhlí , těžba a jeho využití

založení a rozvoj Vítkovických železáren a dalších hutních podniků

transportní systém

- vodní cesta Odra – Dunaj

- železnice Severní dráhy Ferdinandovy

chemický průmysl

elektroenergetika

sociální systémy

-utopické koncepty a realita

Rozbor historického vývoje – nález uhlí , těžba a jeho využití

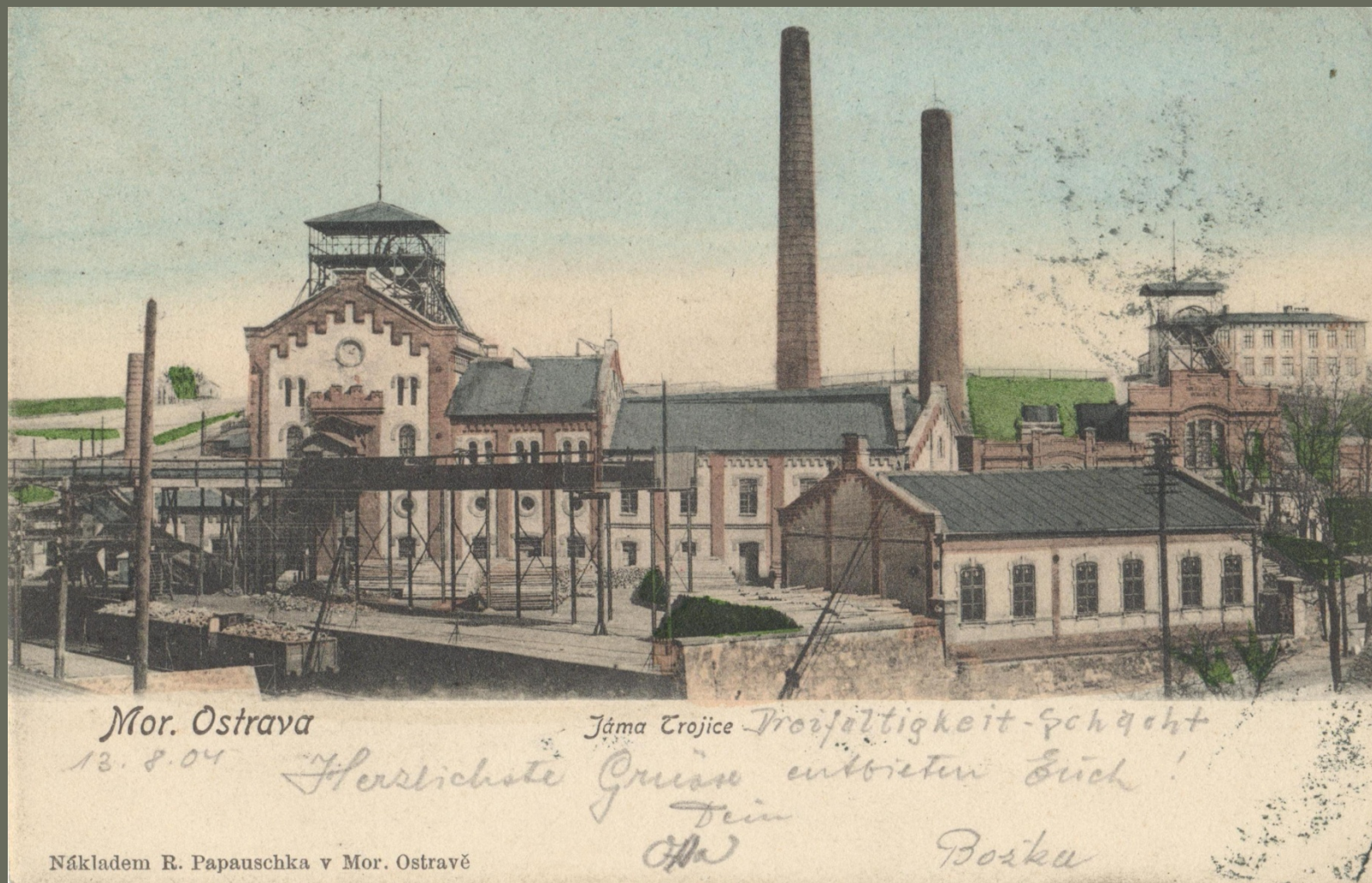
Petřkovice, Landek, první nálezy uhlí v Ostravě a Karviné proběhly v druhé polovině 18. století a pravidelná těžba od 80. let 18. století

Rozbor historického vývoje – zakládání dolů na místě prvních nálezů a jejich rychlý vývoj

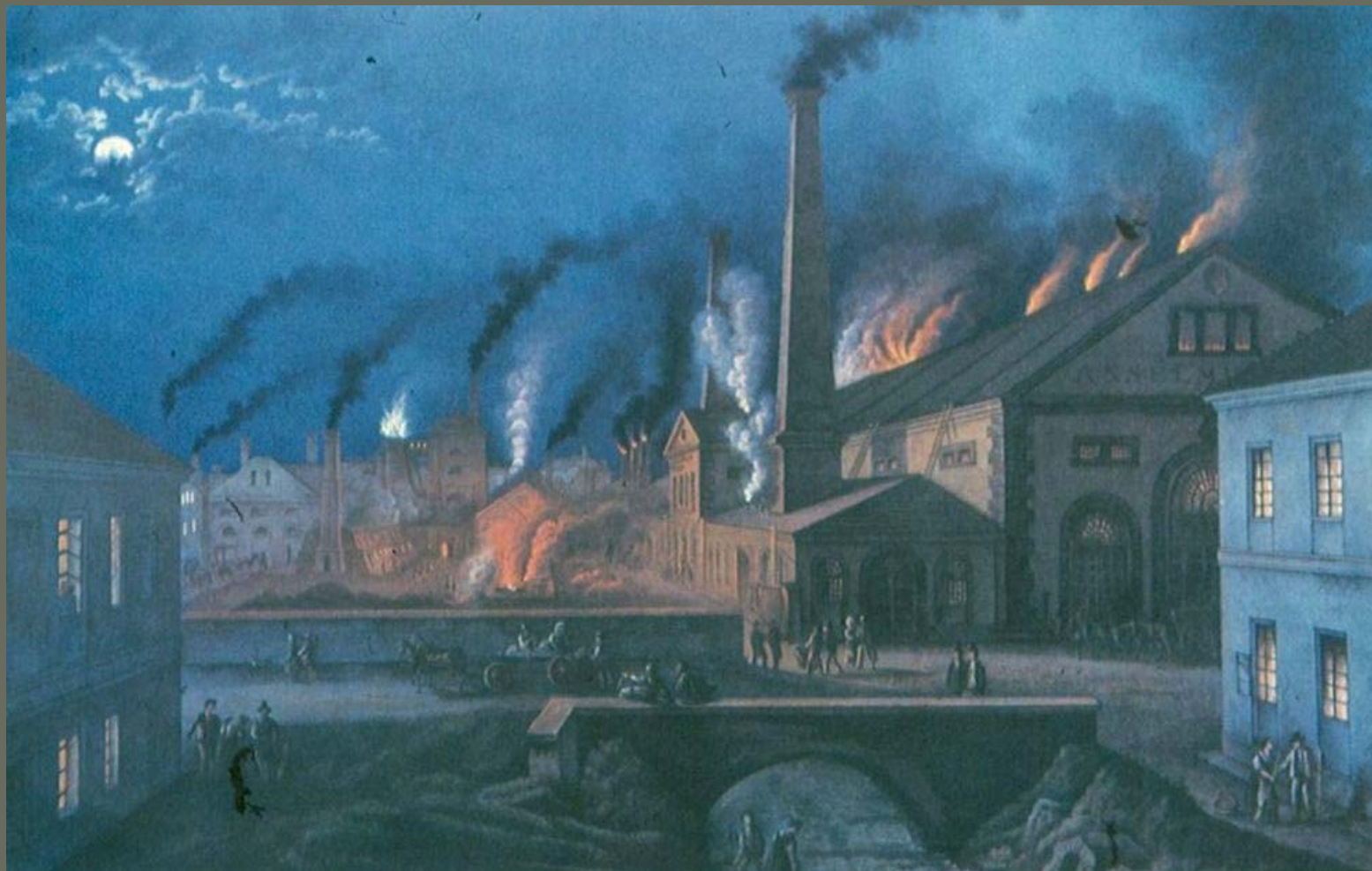
Polská Ostrava, důl Neumann ze 40. let 19. století patřil k nejstarším dolům v revíru, demolován v 80. letech 20. století

Rozbor historického vývoje – zakládání dolů na místě prvních nálezů a jejich rychlý vývoj

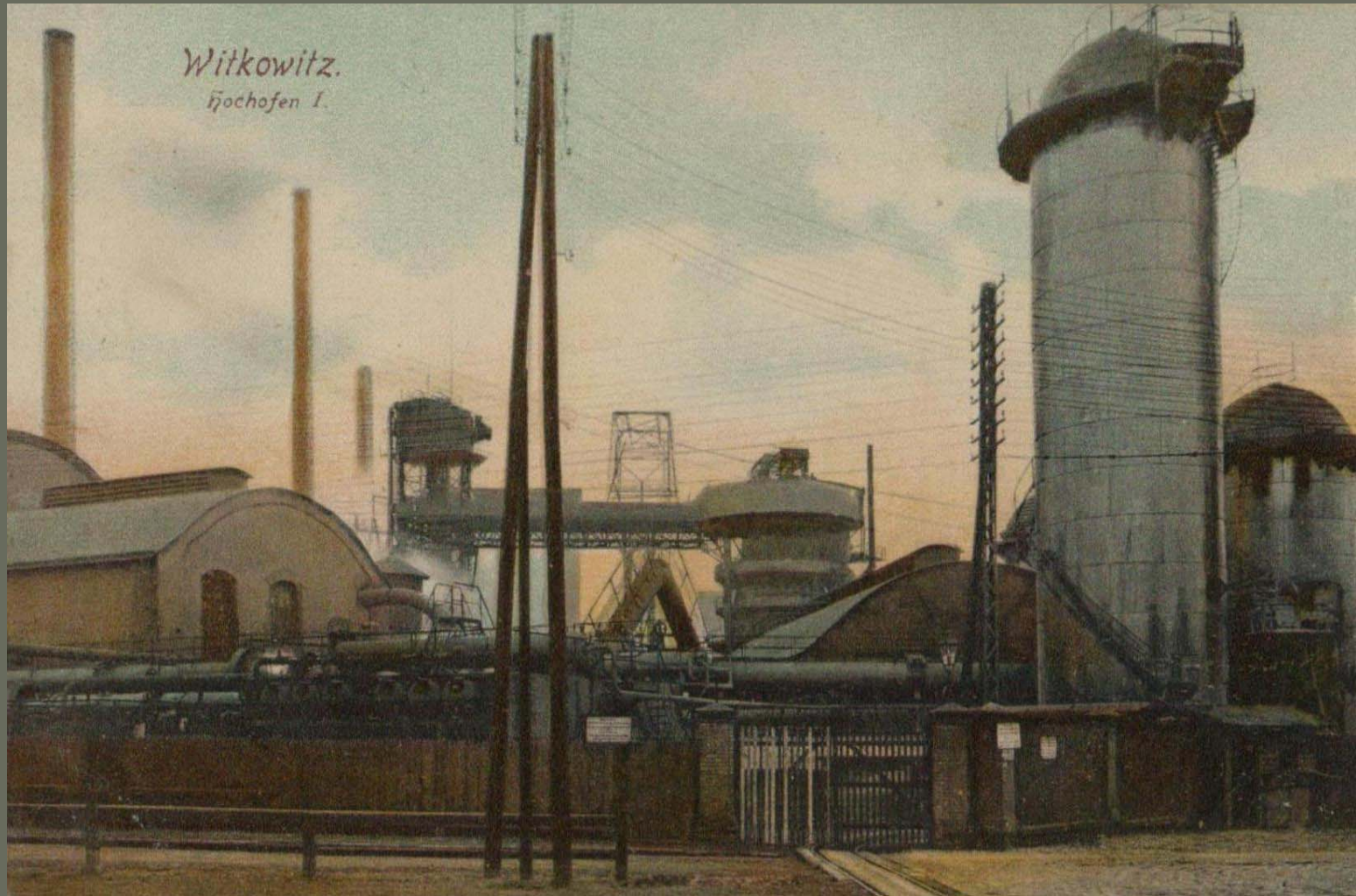
Polská Ostrava, důl Trojice založeny na místě prvních nálezů uhlí a prošel rychlým vývojem a dokládá vývoj těžních věží chápaných jako symbolu hornictví

Rozbor historického vývoje – založení Vítkovických železáren

Anselmova huť v popředí, vysoké pece v pozadí uprostřed, litografie kolem poloviny 19.století

Rozbor historického vývoje – rozvoj Vítkovických železáren

Vítkovické železářny, vysoká pec č. 1 skotského typu, jedna z nejmodernějších vysokých pecí rakousko-uherské monarchie

Rozbor historického vývoje – propojení technologického toku vložením koksovny

Důl Hlubina, navazující koksovna a vysoké pece patřily k největším hutním komplexům v Československu, fotografie 30. léta 20. století

Rozbor historického vývoje – prvá koksová vysoká pec

Coalbrookdale (Velká Británie), prvá vysoká pec na bázi koksu, 1709

Rozbor historického vývoje – prvá koksová vysoká pec

Coalbrookdale (Velká Británie), prezentace autentické vysoké pece na základě archeologického výzkumu

Transportní systém, železnice Vídeň - Bohumín

Hranice, viadukt Severní dráhy Ferdinandovy, 1842 - 1845

Transportní systém, železnice Vídeň - Bohumín

Hranice, viadukt Severní dráhy Ferdinandovy, 1842 - 1845

Transportní systém, železnice Vídeň - Bohumín

Slavič, tunel Severní dráhy Ferdinandovy, 1842 - 1845

Transportní systém, prvá železnice Manchester - Liverpool

Manchester (Velká Británie), prvá železniční trať s pravidelnou osobní dopravou 1830, koncová stanice

Transportní systém, navazující železnice

Semmering, viadukt bývalé státní později Jižní dráhy, Kalte Rinne, 1848 -1854, památka UNESCO od roku 1998

Transportní systém, navazující železnice

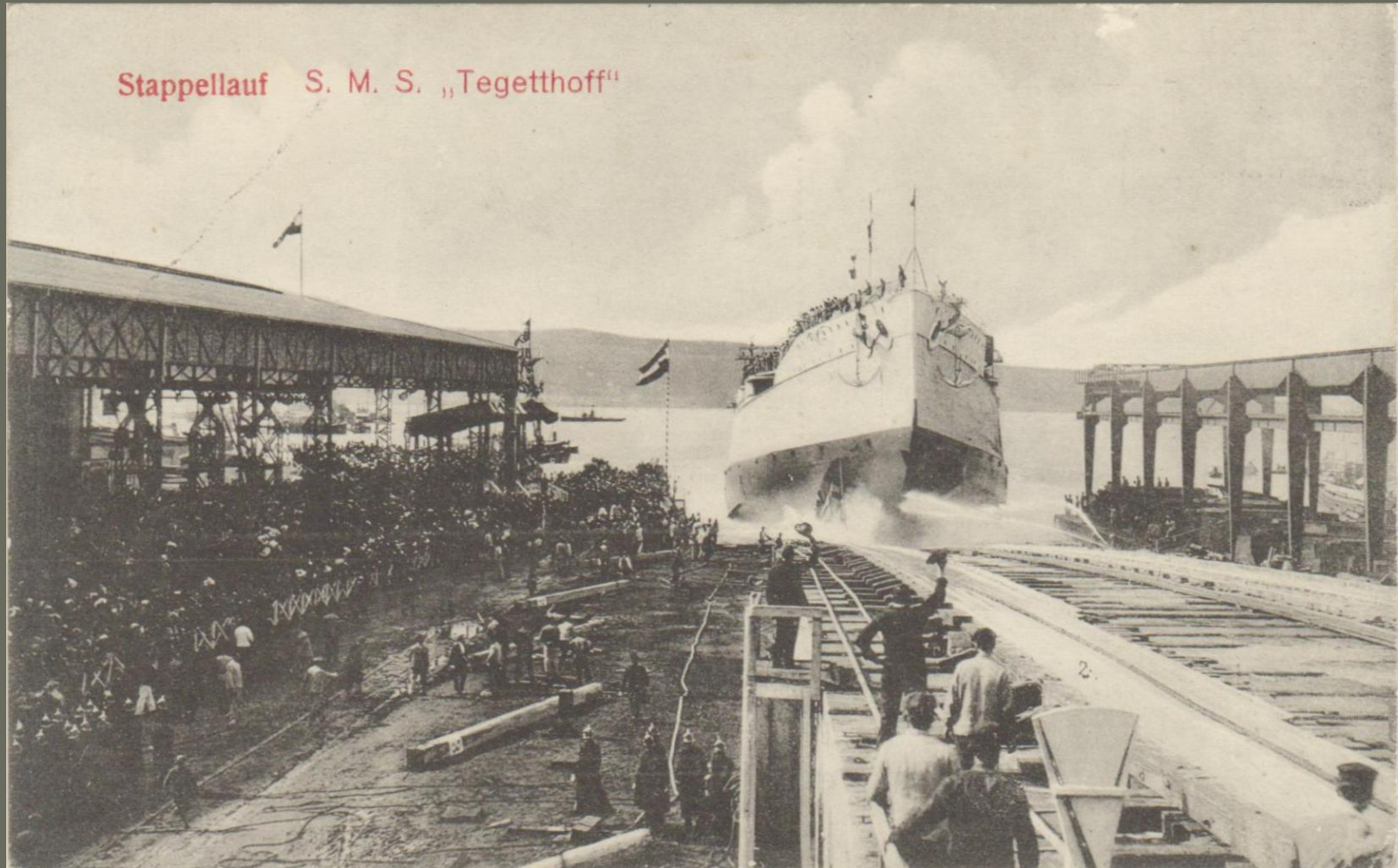
Semmering, tunel bývalé státní později Jižní dráhy, Kalte Rinne, 1884-1854, památka UNESCO od roku 1998

Transportní systém umožnil rozšířit odbytové možnosti

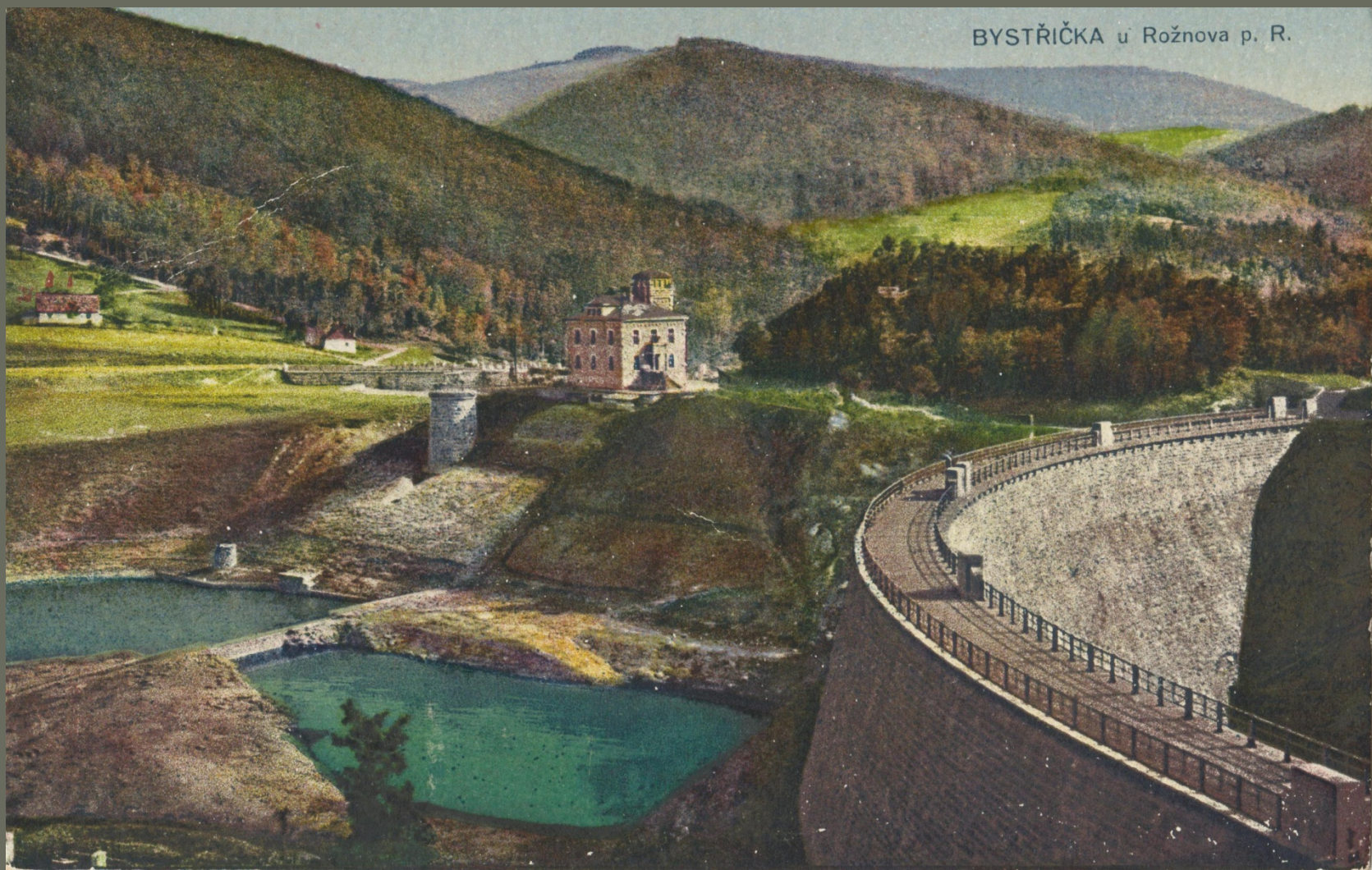
Trieste, arzenál a loděnice Rakouského Loydu, patřily k nejvýznamnějším odběratelům

Transportní systém umožnil rozšířit odbytové možnosti

Trieste, spuštění bitevní lodi Tegetthoff postavené z pancéřových plechů Vítkovických železáren, 1912

Transportní systém, vodní kanál Odra - Dunaj

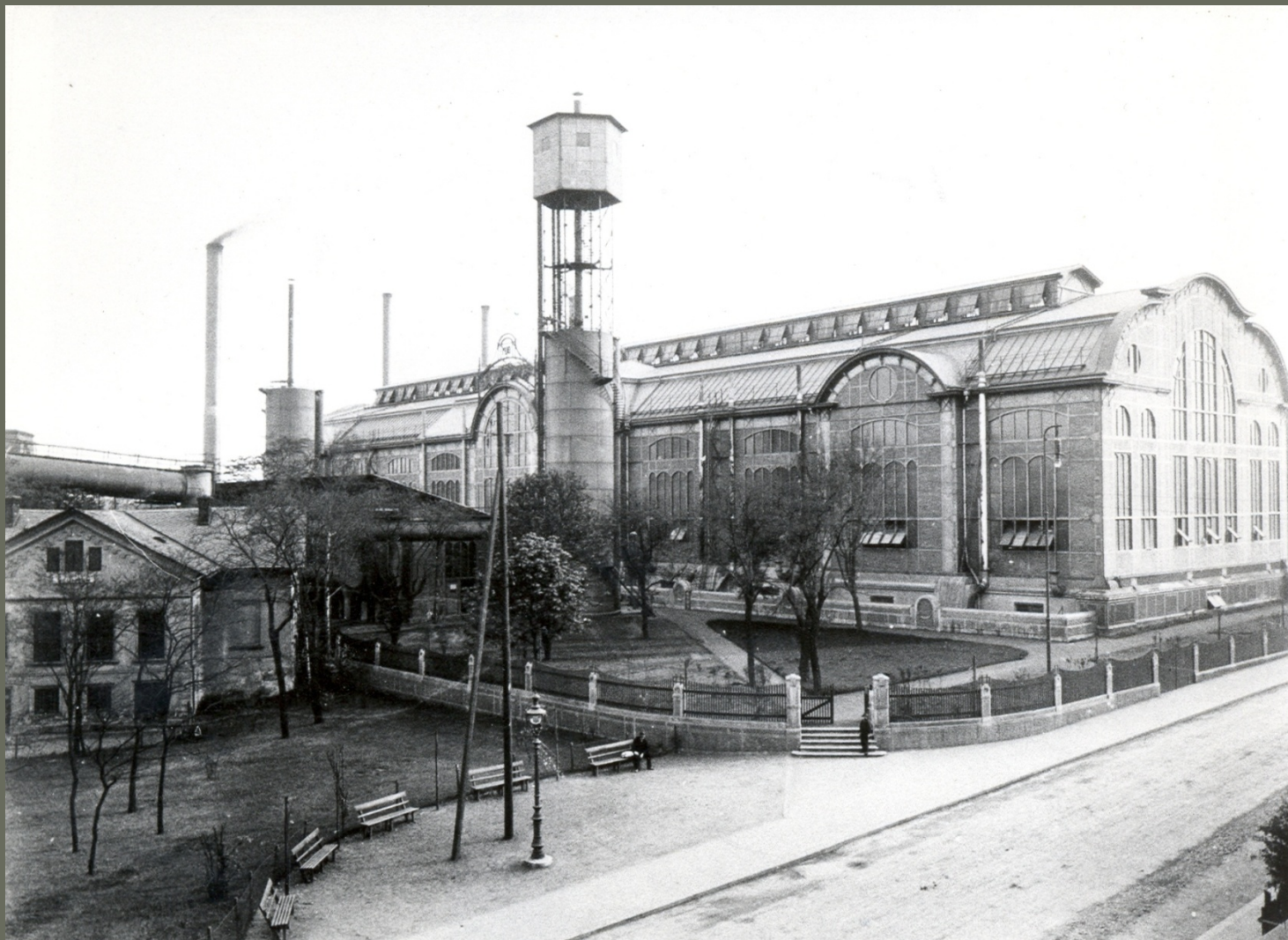
Bystřička, napájecí přehrada kanálu Odra- Dunaj, 1908 - 1910

Transportní systém, vodní kanál Odra - Dunaj

Bystřička, napájecí přehrada kanálu Odra- Dunaj, 1908 - 1910

Energetický systém, elektroenergetika

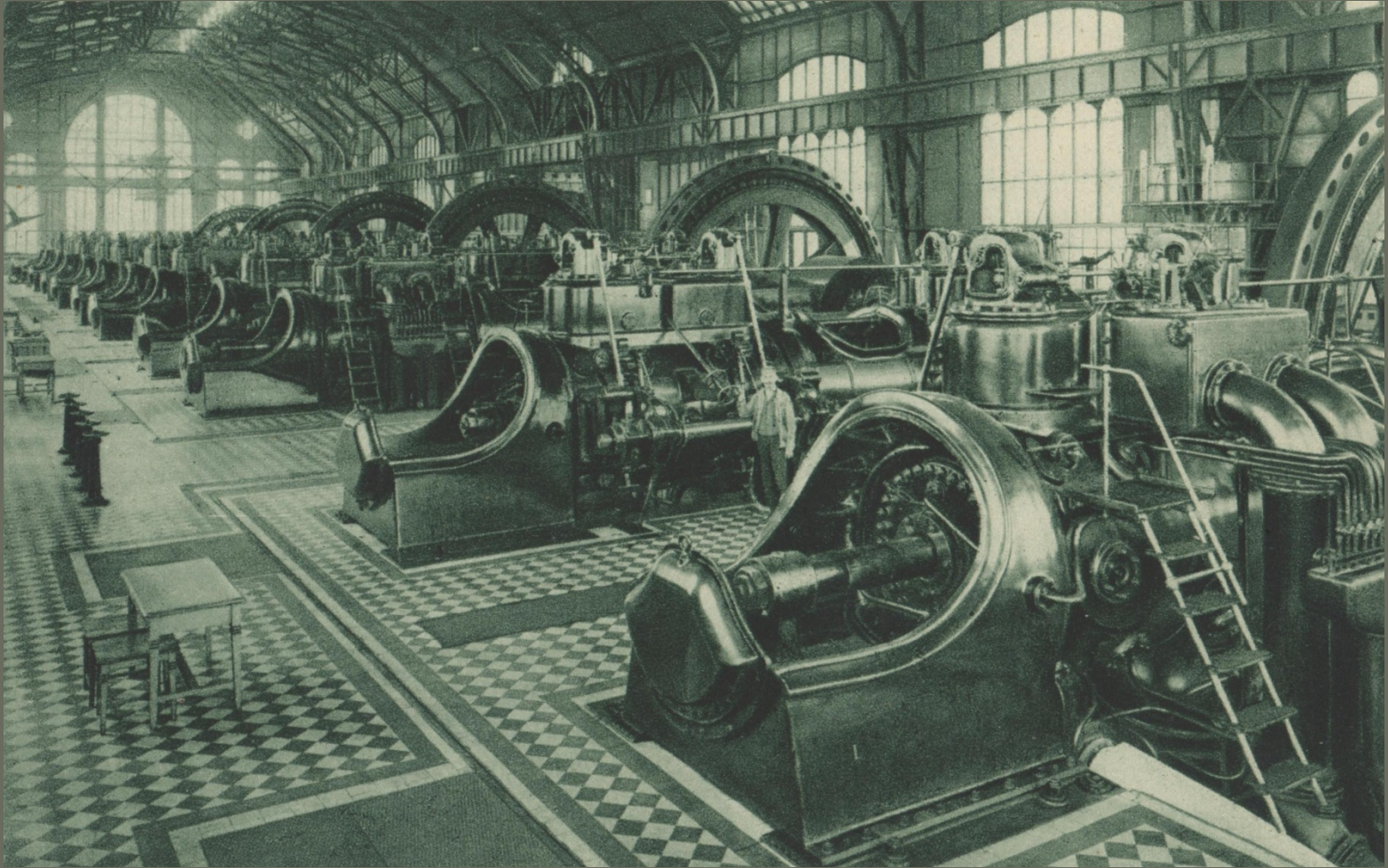
Vítkovice, elektrárna č. IV., 1911

Energetický systém, elektroenergetika

Vítkovice, elektrárna č. IV., 1911

Energetický systém, elektroenergetika

Vítkovice, elektrárna č. IV., plynové motory pohánějící generátory, 1911

Energetický systém

Vítkovice, energetická ústředna č. VI., pístové motory pohánějící dmychadla, 40. léta 19. století

Sociální systém, utopie a realita

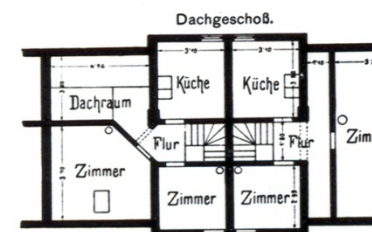
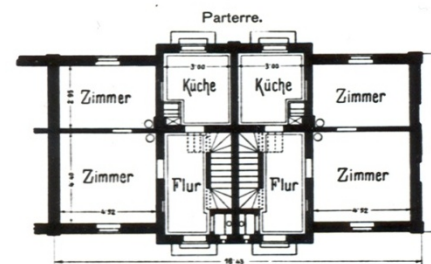
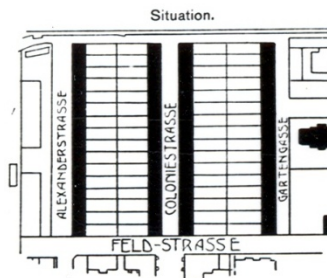
Vítkovice, kostel, architekt Augustin Kirstein, 1882-1885

Sociální systém, utopie a realita

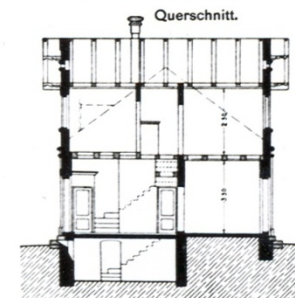

Vitkovice, radnice, architekt Max von Verstel, 1901

Sociální systém, utopie a realita

Anzahl der Wohnhäuser	Anzahl der Wohnungen in einem Gebäude	Jede Wohnung besteht aus:			
		Zimmer	Küche	Vorraum	Closet
32	4	2	1	1	1

ARBEITERWOHNHAUS FÜR VIER FAMILIEN.

*Vítkovice, koncepce individuálního
bydlení, štítová kolonie, 1882*

Sociální systém, utopie a realita

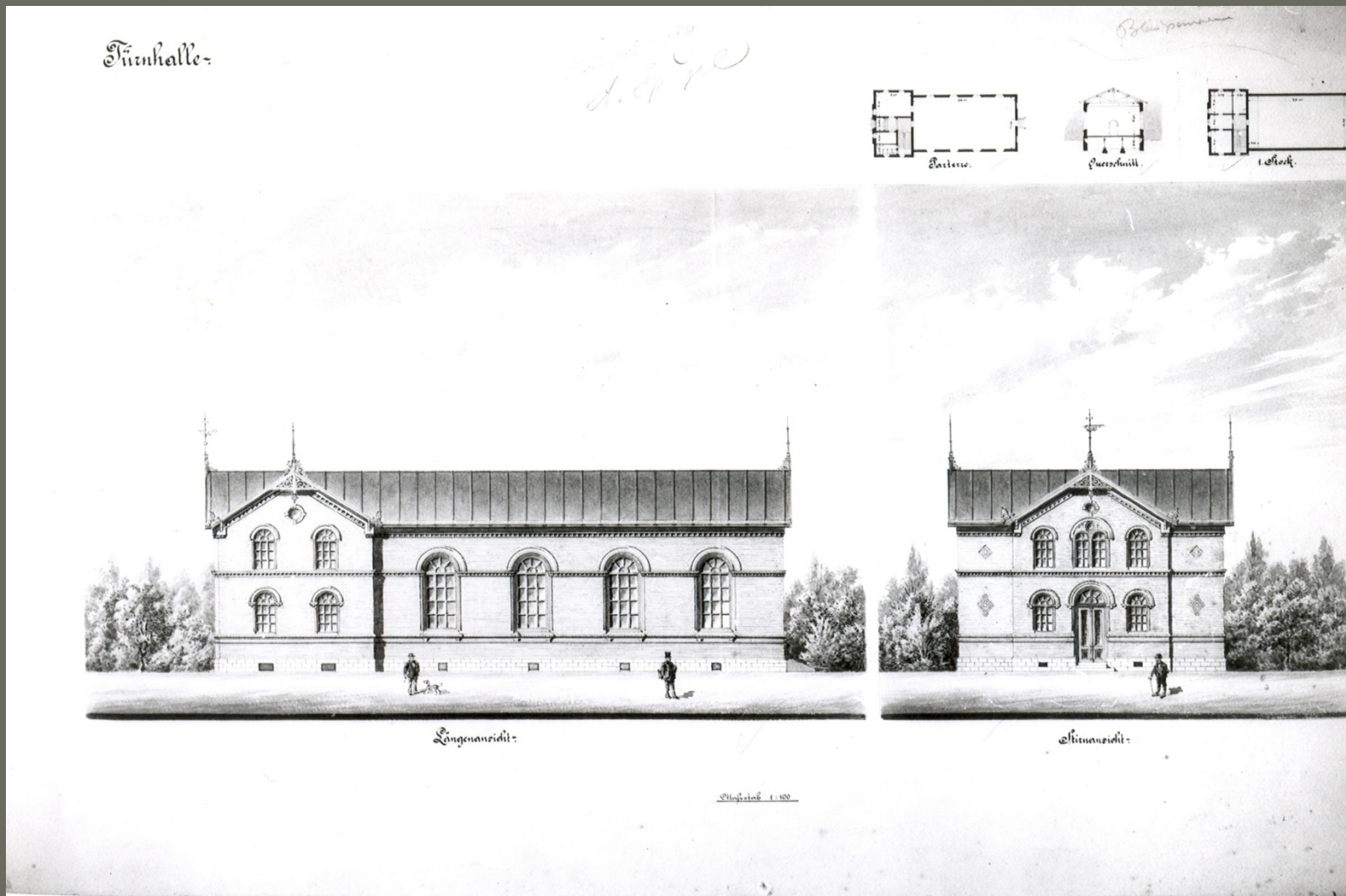
Vítkovice, koncepce individuálního bydlení, štítová kolonie, 1882

Sociální systém, utopie a realita

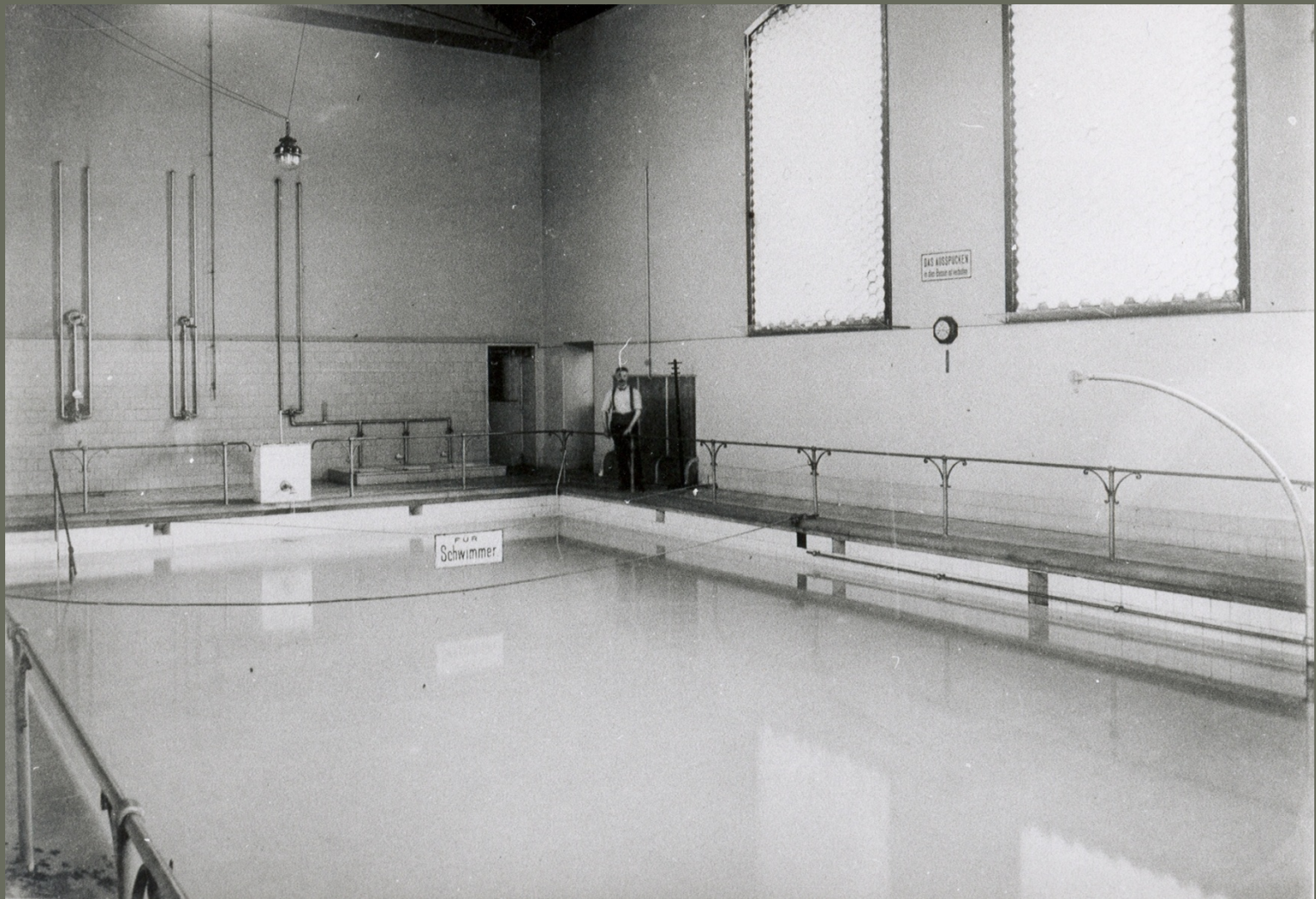
Vítkovice, koncepce individuálního bydlení, Josefská kolonie

Sociální systém, utopie a realita

Vítkovice, tělocvična, příklad soudobého životní stylu, 90. léta 19. století

Sociální systém, utopie a realita

Vítkovice, bazén, příklad soudobého životní stylu, konec 90. let 19. století

Sociální systém, utopie a realita

Guise, utopický koncept Jean Babtiste Andre Godin, Familistere, 1859

Sociální systém, utopie a realita

Guise, utopický koncept kolektivního bydlení, 1859

Sociální systém, utopie a realita

Guise, krytý bazén, příklad soudobého životního stylu

Průmyslová aglomerace a její hodnoty z hlediska památkové péče

Eisenhütte Vítkovice (Witkowitz)

Das Denkmal

„**B**ergwerk, Kokerei, Hochofenanlage ... ein Denkmal, das auch auf internationaler Ebene beispiellos ist“, behaupteten wir in der letzten Ausgabe von *Industrie-kultur*. Dort ging es um die Geschichte des 1828 gegründeten „gemischten Betriebes“; hier soll es um seine Gegenwart und Zukunft gehen.

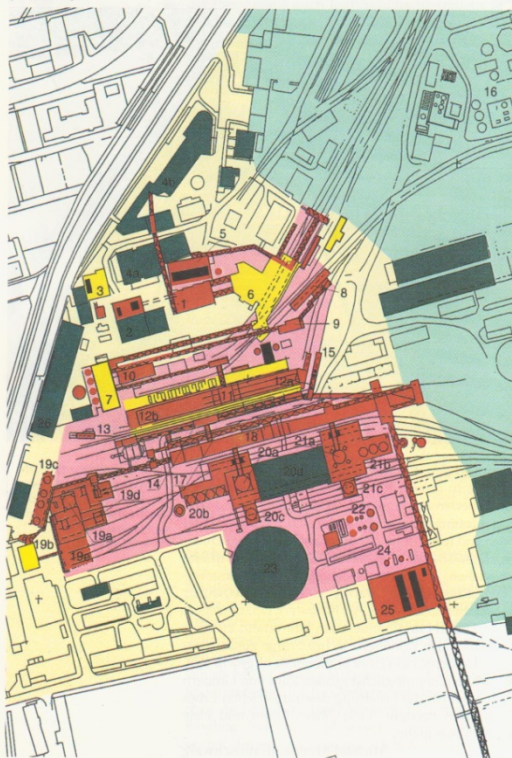
Die Substanz

Nahe dem Werkstor steht eines der ältesten Hütten-Gebäude: Die alte Waschkaue wurde nach Plänen von Felix Neumann errichtet und im Jahre 1925 von Otakar Bém, einem Schüler Otto Wagners, erweitert. In unmittelbarer Nachbarschaft liegt das alte Kesselhaus aus dem Jahre 1912, komplett in Stahlbetonskelettbauweise errichtet. Hier stehen noch die originalen

Rostkessel (System Garbe), 1914 – 1917 ebenfalls von der Eisenhütte Witkowitz hergestellt. Gleichfalls benachbart und erwähnenswert sind die Kompressorenhalle mit elektrischem Turbokompressor (Typ Breitfeld-Danek, 1922) sowie das Maschinenhaus mit elektrischer Fördermaschine (1940, Typ Škoda). Ferner blieben hier auch weitere Kauen und Lohnhallen im „Brüsseler Stil“ der 1950er und 1960er Jahre erhalten. Von hier erschließt sich das Hütten-Panorama.

Im Vordergrund steht das Fördergerüst Schacht Hlubina (1926), dahinter die heutige Kokerei. Sie besteht aus zwei Koksbatteerien mit 64 bzw. 36 Kamern (System Koppers) mit einer Zirkulationsbeheizung. Die älteste erhaltene Anlage ist der Kohlenturm aus dem Jahre 1929, gemeinsam mit Schornsteinen und Brücken eine weitere Facette der Silhouette. Komplettiert wird sie von drei Hochofen im Hin-

Analysenkarte – Grube Hlubina (Tiefbau), Kokerei und Hochofen der Eisenhütte Vítkovice (Witkowitz)

Analysenkarte - Grube Hlubina (Tiefbau), Kokerei und Hochofen der Eisenhütte Vítkovice (Witkowitz)

Flächenausnutzung		Gebäudenausnutzung	
Conservation	Conservation	Conservation	Conservation
Reconversion	Reconversion	Partial use	Reconversion
Basic regulation and dominant protection	Basic regulation and dominant protection	Reconversion	Reconversion
Other	Other	Other	Other

1. Grubengebäude und Fördergerüst
2. Maschinenhalle
3. Kompressorenhalle, ehemaliger Wetterschacht
- 4a. Altes Bad
- 4b. Neues Bad und Auszahlhalle
5. Kesselhaus
6. Sortieranlage u. Kohlenladung in die Eisenbahnwagen
7. Kohlenaufbereitungsanlage
8. Kohlenausladung aus den Eisenbahnwagen
9. Kohlenmühlhaus
10. Kohlendienst der Kokerei
11. Kohlenturm
- 12a. Koksbatteer Nr. 4
- 12b. Koksbatteer Nr. 5
13. Kokslochtürme
14. Koksgrubsortieranlage
15. Koksfeinsortieranlage
16. Koks-Chemie
17. Alte Erzbrücke
18. Begichtung der Hochofen
- 19a. Hochofen Nr. 1
- 19b. Steuerwarte des Hochofens Nr. 1
- 19c. Winderhitzer des Hochofens Nr. 1
- 19d. Staubsack des Hochofens Nr. 1
- 19e. Gießhalle des Hochofens Nr. 1
- 20a. Hochofen Nr. 4
- 20b. Winderhitzer des Hochofens Nr. 4
- 20c. Staubsack des Hochofens Nr. 4
- 20d. Gießhalle der Hochofen Nr. 4 und 6
- 21a. Hochofen Nr. 6
- 21b. Winderhitzer des Hochofens Nr. 6
- 21c. Staubsack des Hochofens Nr. 6
22. Gasreinigungsanlage
23. Gasbehälter
24. Pumpenanlage
25. Energiezentrale Nr. VI mit den Gebläsmaschinen
26. Energiezentrale Nr. II

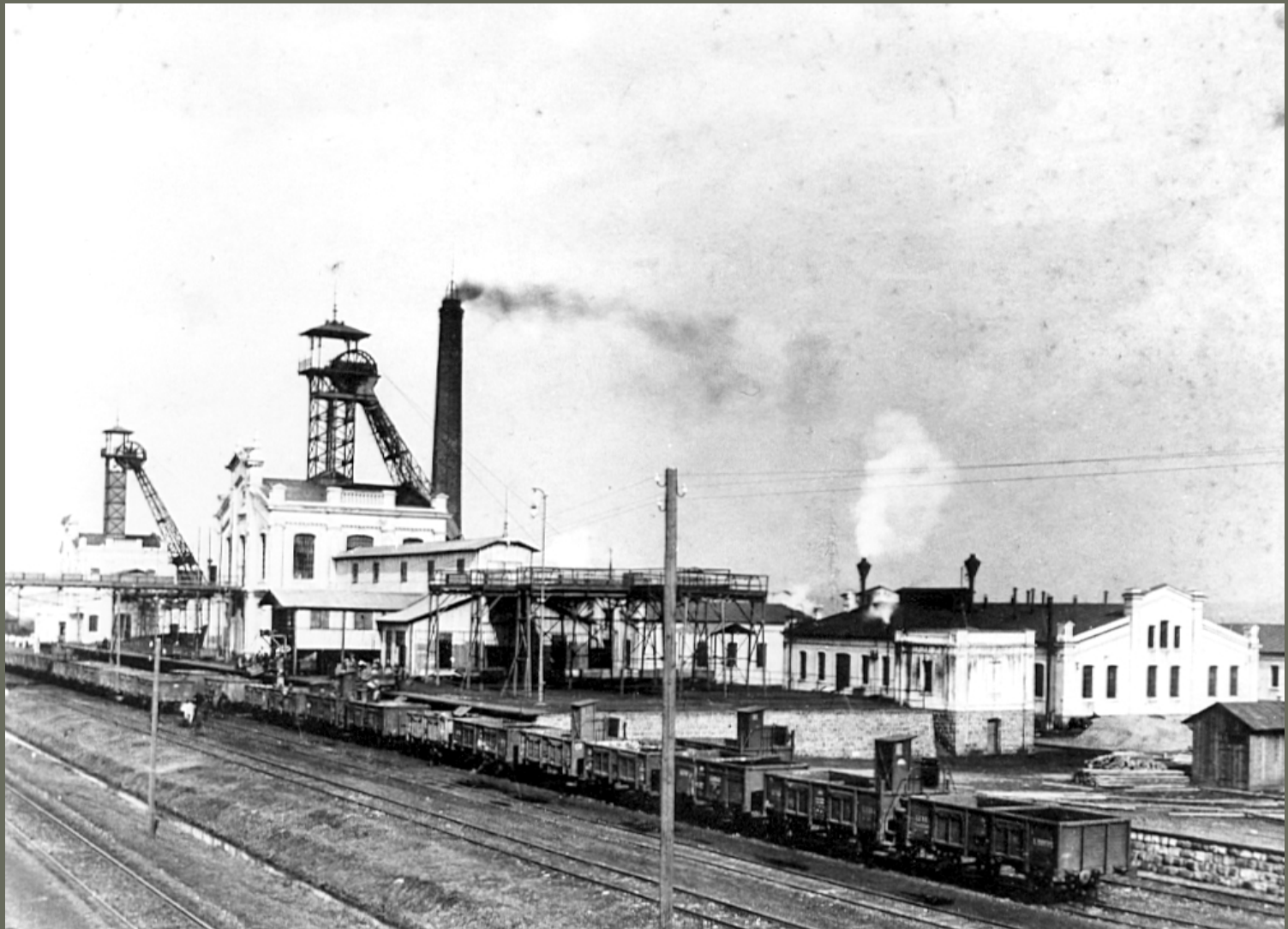
Formulace památkové ochrany na základě široké mezinárodní diskuze

Průmyslová aglomerace a její hodnoty z hlediska památkové péče – prohlášení objektů a technického zařízení z a kulturní památky

Karviná Doly, důl Gabriela

Průmyslová aglomerace a její hodnoty z hlediska památkové péče – prohlášení objektů a technického zařízení z a kulturní památky

Kunčičky, důl Alexandr, 1901-1904

Průmyslová aglomerace a její hodnoty z hlediska památkové péče – prohlášení objektů a technického zařízení z a kulturní památky

Kunčičky, důl Alexandr, 1901-1904

Průmyslová aglomerace a její hodnoty z hlediska památkové péče – zařazení lokalit na indikativní seznam UNESCO

Hrušov, větrná jáma Vrbice, 1916

Průmyslová aglomerace a její hodnoty z hlediska památkové péče – zařazení vybraných lokalit na indikativní seznam UNESCO

Petřkovice, důl Anselm, později Eduard Urx, nyní Hornické muzeum byl založen jako soubor důlních děl a prvá svislá jáma v revíru v 30. letech 19. století

Průmyslová aglomerace a její hodnoty z hlediska památkové péče – zařazení vybraných lokalit na indikativní seznam UNESCO

Petrkovice, důl Anselm, štola ve sloji Albert, autentická expozice dolování 30. let 19. století

Průmyslová aglomerace a její hodnoty z hlediska památkové péče – zařazení vybraných lokalit na indikativní seznam UNESCO

Petřkovice, důl Anselm, Hornické muzeum, unikátní expozice sbírky záchrannářské techniky

Průmyslová aglomerace a její hodnoty z hlediska památkové péče – zařazení vybraných lokalit na indikativní seznam UNESCO

Michálkovice, důl Michal, později Petr Cingr, příklad reprezentativně pojaté architektury a moderních provozních zásad realizované v letech 1912- 1915

Průmyslová aglomerace a její hodnoty z hlediska památkové péče – zařazení vybraných lokalit na indikativní seznam UNESCO

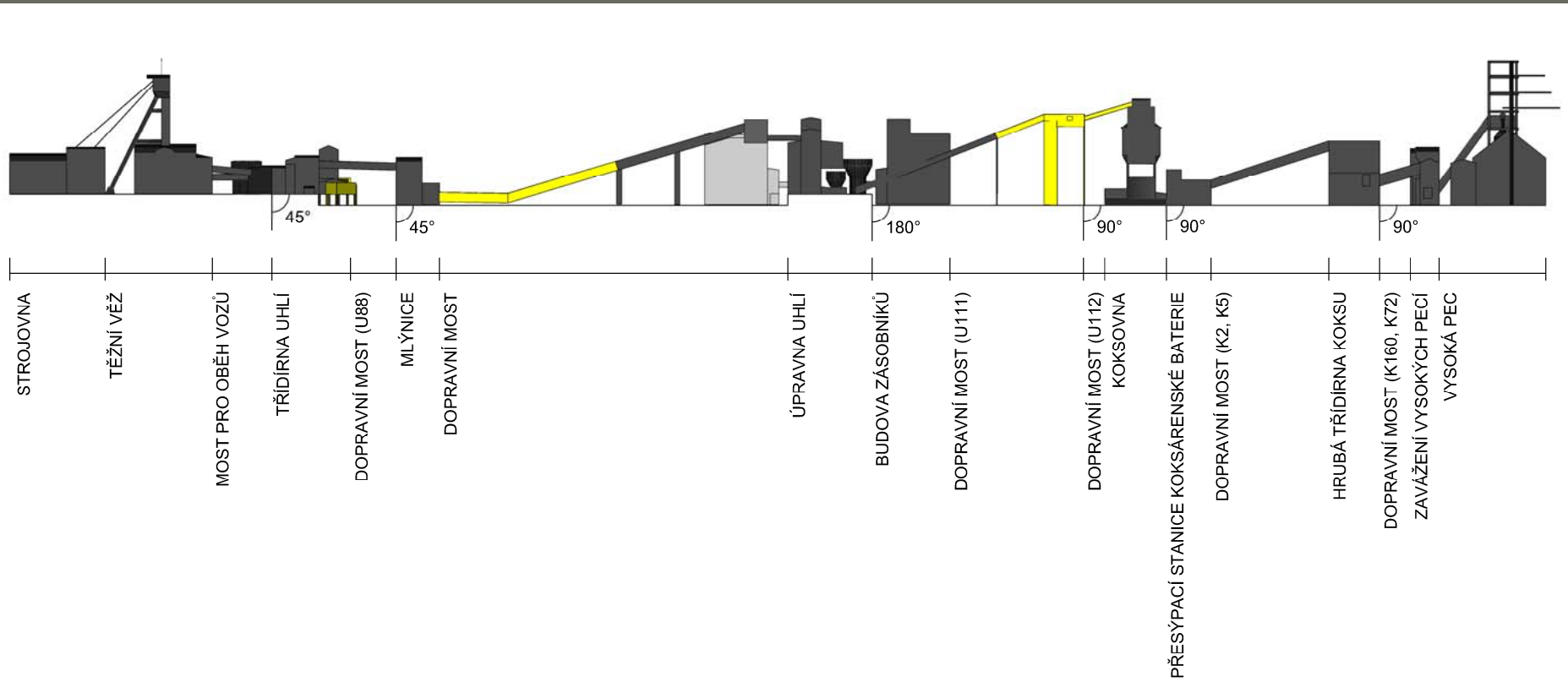
Michálkovice, důl Michal, později Petr Cingr, příklad reprezentativně pojaté architektury a moderních provozních zásad realizované v letech 1912- 1915

Průmyslová aglomerace a její hodnoty z hlediska památkové péče – zařazení vybraných lokalit na indikativní seznam UNESCO

Důl Hlubina, koksovna a vysoké pece

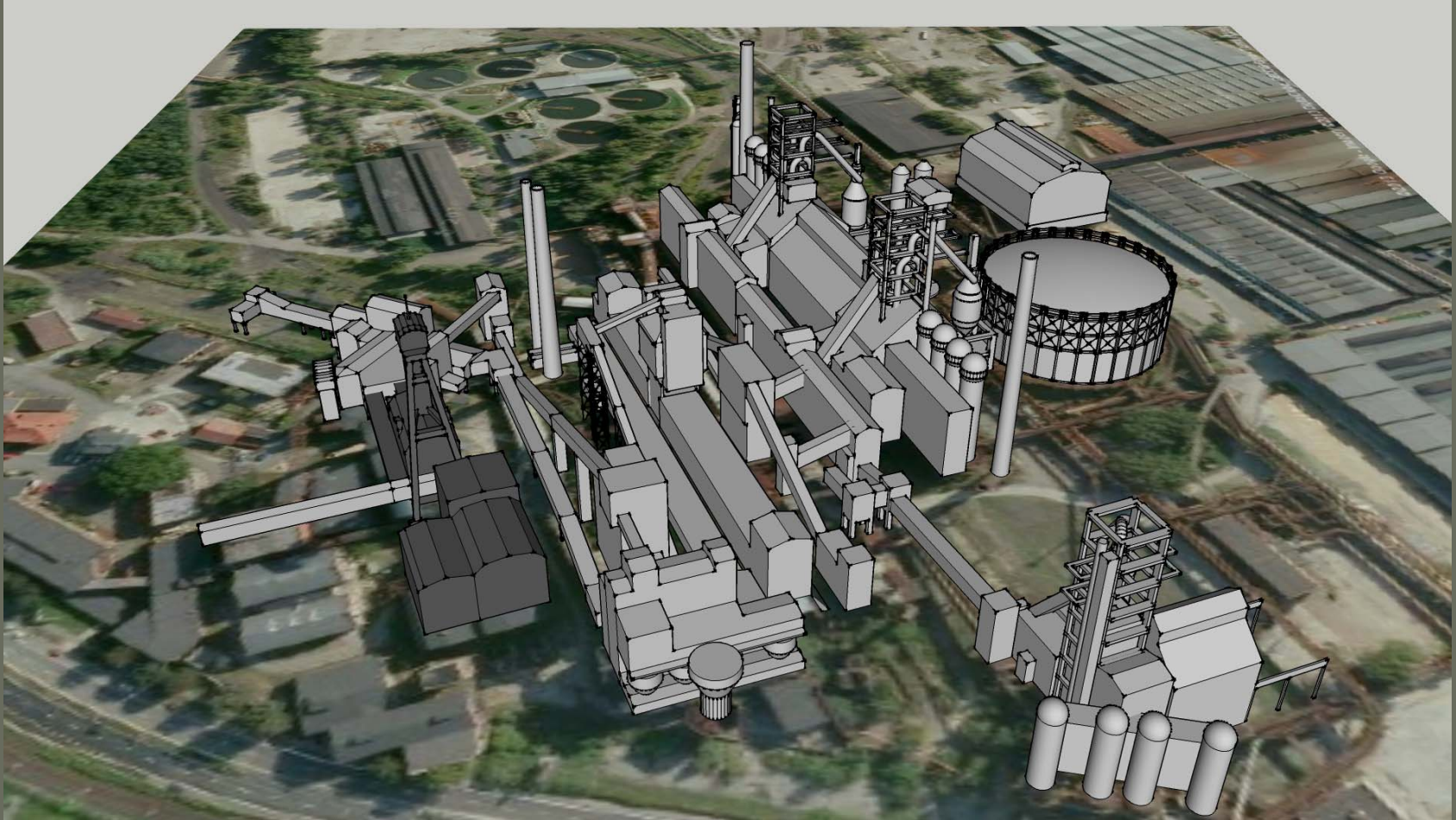
- 1. Technologický tok – bezprostřední unikátní návaznost těžby uhlí, koksovny a vysokých pecí*
- 2. Panorama města - důl Hlubina, koksovna a vysoké pece vytváří charakteristické panorama jako symbol města Ostravy*
- 3. Atmosféra místa - specifický charakter „ocelového města“ neopakovatelná barevnost, změť technologií a gigantické měřítko*

Technologický tok- důl Hlubina, koksovna a vysoké pece

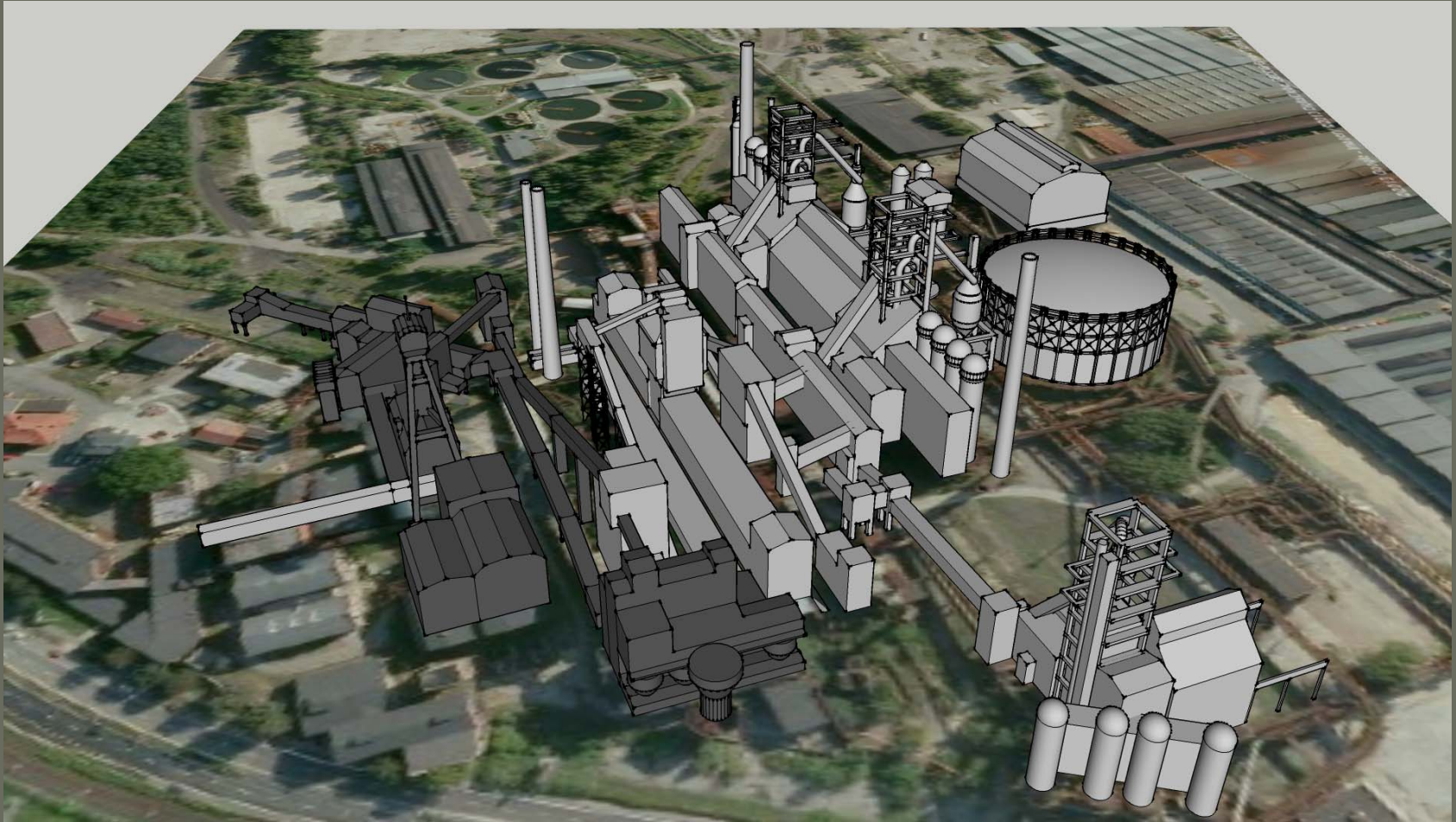
Technologický tok tvořen jednotlivými klíčovými uzly (těžba uhlí, úpravna, koksovna, zavážení, vysoké pece a spojovací technologické mosty)

Technologický tok - unikátní hodnota v Evropském kontextu

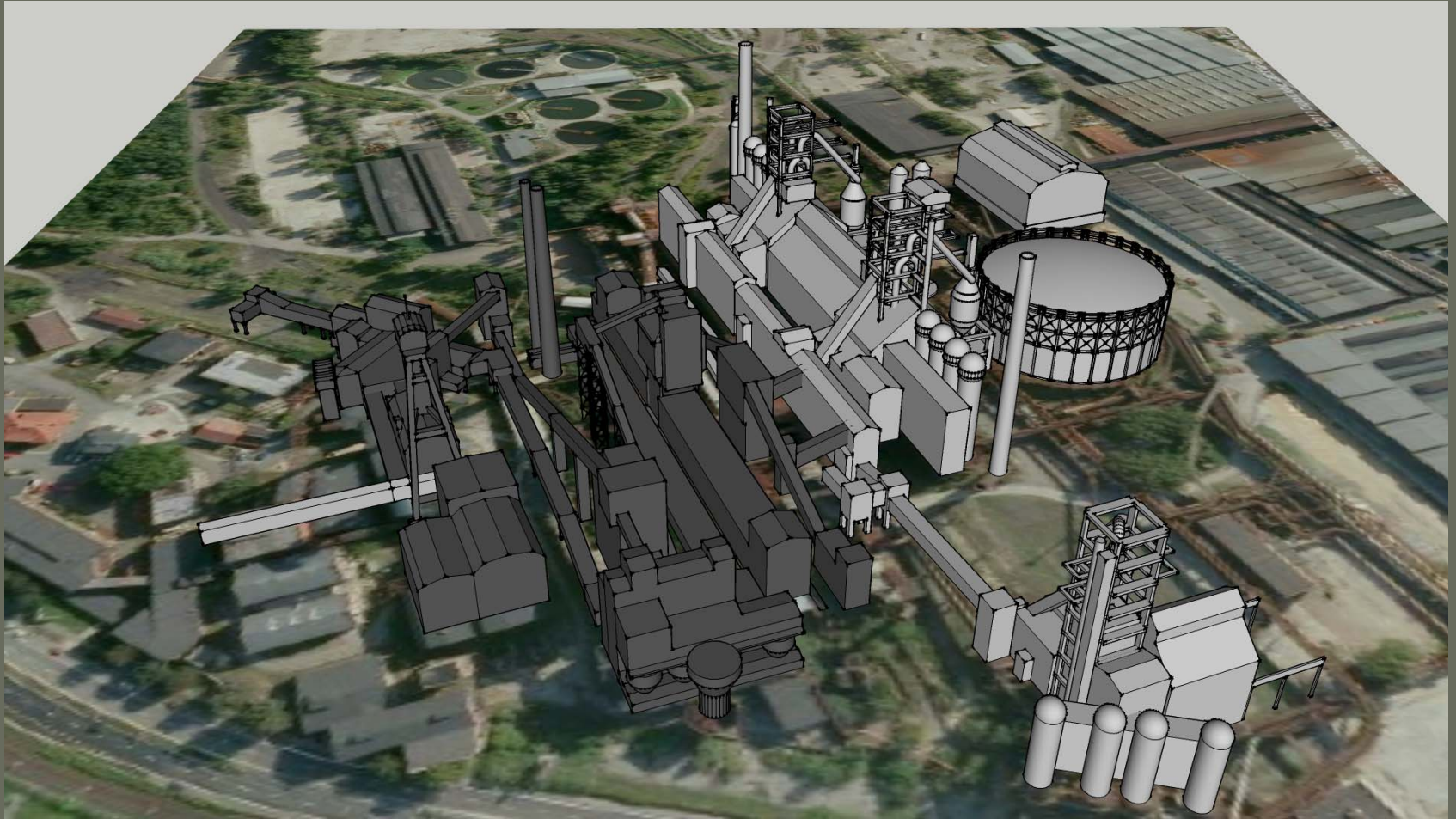
Technologický tok tvořeny jednotlivými klíčovými uzly – důl Hlubina

Technologický tok - unikátní hodnota v Evropském kontextu

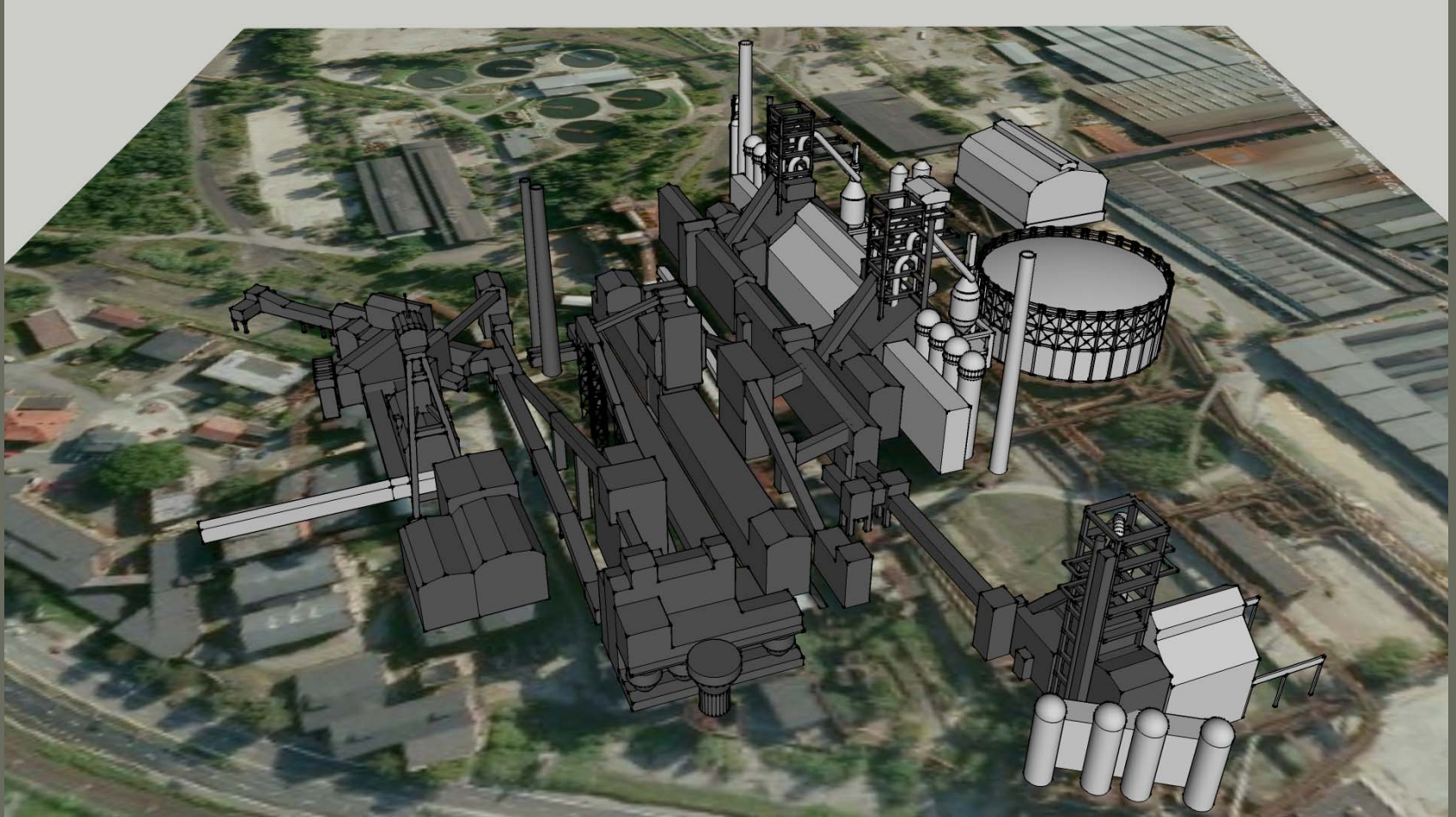
Technologický tok tvořeny jednotlivými klíčovými uzly – dopravní mosty a třídírna

Technologický tok - unikátní hodnota v Evropském kontextu

Technologický tok tvořeny jednotlivými klíčovými uzly – koksovna

Technologický tok - unikátní hodnota v Evropském kontextu

Technologický tok tvořeny jednotlivými klíčovými uzly – zavážení a vysoké pece

Panorama města - důl Hlubina, koksovna a vysoké pece vytváří charakteristické panorama jako symbol města

Typické panorama - pohled z centra města

Atmosféra místa - specifický charakter „ocelového města“
neopakovatelná barevnost, změt' technologií a měřítko

V popředí dopravní mosty z koksovny, zavážení vysoké pece, v pozadí vysoká pec č. 4. a 6.

Postupové kroky- stabilizace, obnova a zpřístupnění areálu

Důl Hlubina, jako prvý klíčový prvek technologického toku byla zpřístupněna jámová budova a strojovna těžního stroje

Postupové kroky- stabilizace, obnova a zpřístupnění areálu

Důl Hlubina, zpřístupnění jámové budovy

Postupové kroky- stabilizace, obnova a zpřístupnění areálu

Důl Hlubina, zpřístupněné náraží a oběh vozů v jámové budově

Postupové kroky- stabilizace, obnova a zpřístupnění areálu

Vysoká pec č. 1, klíčový prvek technologického toku zpřístupněny veřejnosti

Postupové kroky- stabilizace, obnova a zpřístupnění areálu

Vysoká pec č. 1, odlévací hala zpřístupněna veřejnosti

Postupové kroky stabilizace, obnova a zpřístupnění areálu

Koksová baterie zůstává z hlediska zpřístupnění nedořešena

Postupové kroky - zpřístupnění areálu a jeho nové využití

Energetická ústředna č. VI a plynojem, realizace nového kulturního a společenského využití je největší akce obnovy průmyslové památky v České republice

Postupové kroky - zpřístupnění areálu a jeho nové využití

Plynojem, nové kulturní a společenské využití pro velkokapacitní halu, kvalita architektonického řešení vyniká v kontrastu s syrovou atmosférou prostředí

Realizované příklady zachování a nového využití

Koksovna Hansa, Dortmund, zachování koksové baterie , dopravních mostů a uhelných věží

Realizované příklady zachování a nového využití

Koksovna Hansa, Dortmund, koksová baterie oddělena a zneprístupněna vodní plochou

Realizované příklady zachování a nového využití

Koksovna Hansa, Dortmund, prohlídková trasa vedená uhelnými zásobníky tak, aby návštěvník získal představu o rozměrech a měřítku

Realizované příklady zachování a nového využití

Völklingen, zachovaný komplex vysokých pecí a navazujících provozů se stal symbolem města, památka UNESCO od roku 1994

Realizované příklady zachování a nového využití

Völklingen, komplex vysokých pecí zachovává atmosféru místa, památka UNESCO od roku 1994

Realizované příklady zachování a nového využití

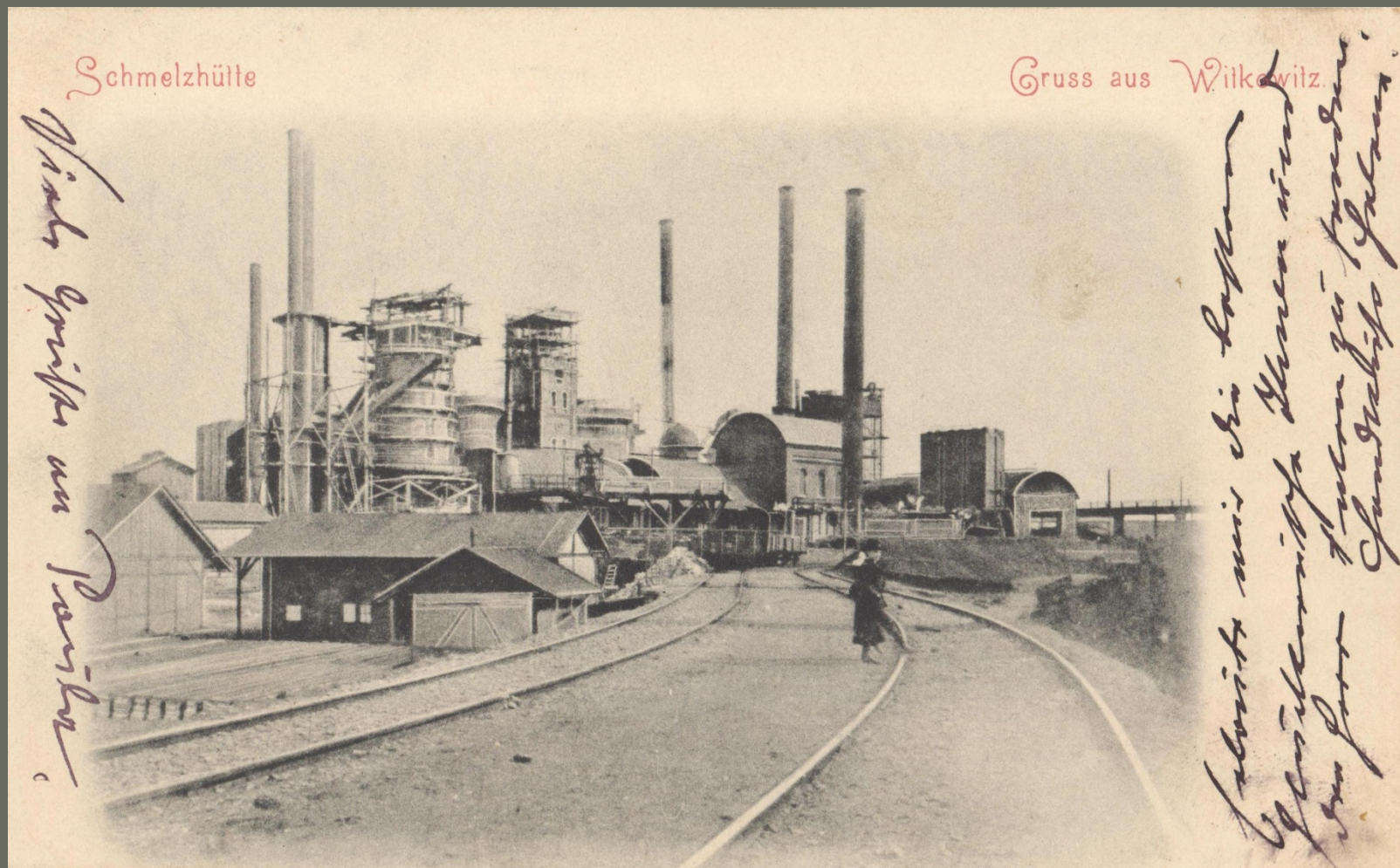
Essen, důl Zollverein, památka UNESCO od roku 2001

Realizované příklady zachování a nového využití

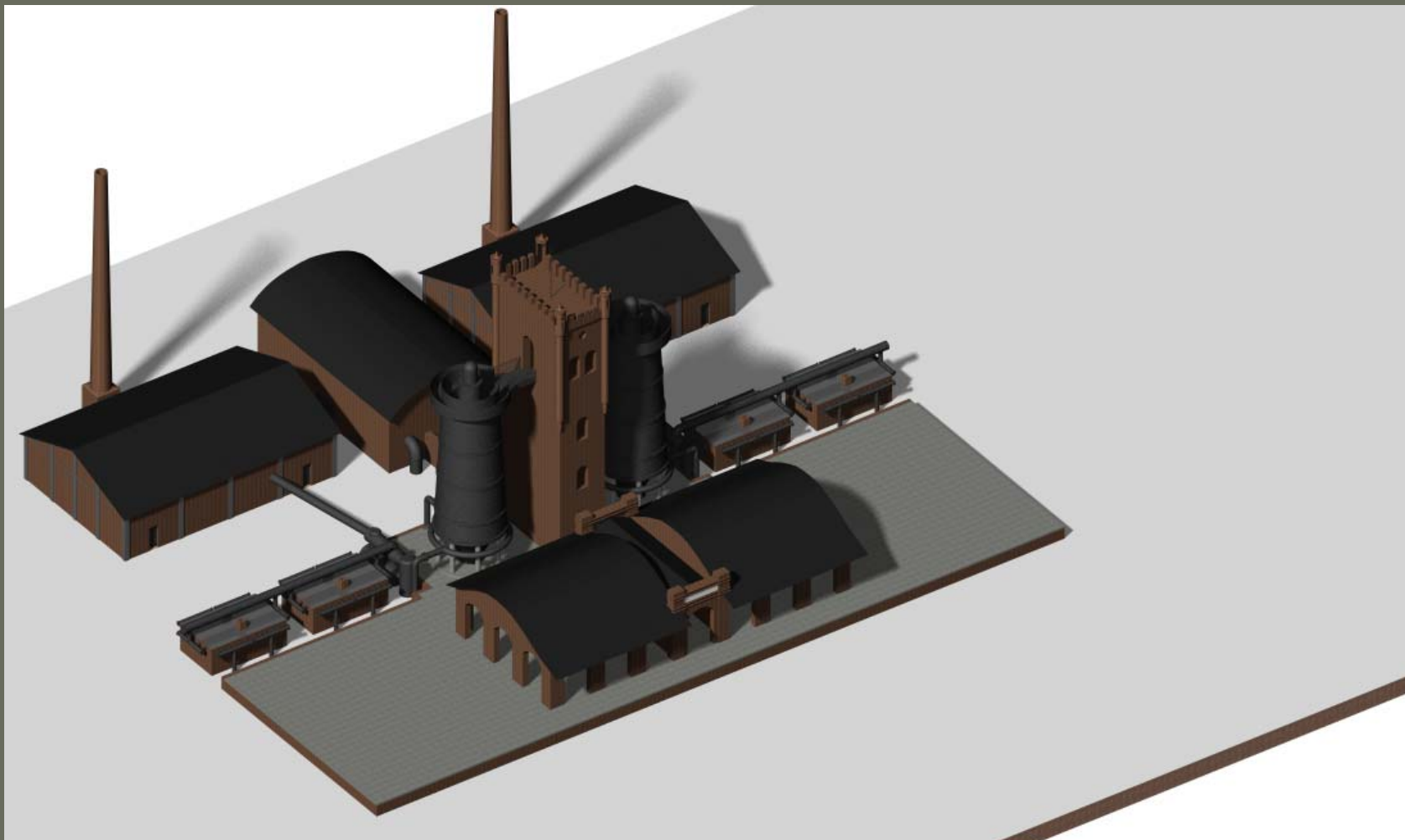
Essen, důl Zollverein, památka UNESCO od roku 2001

Hodnoty průmyslové aglomerace jejich zprostředkování veřejnosti

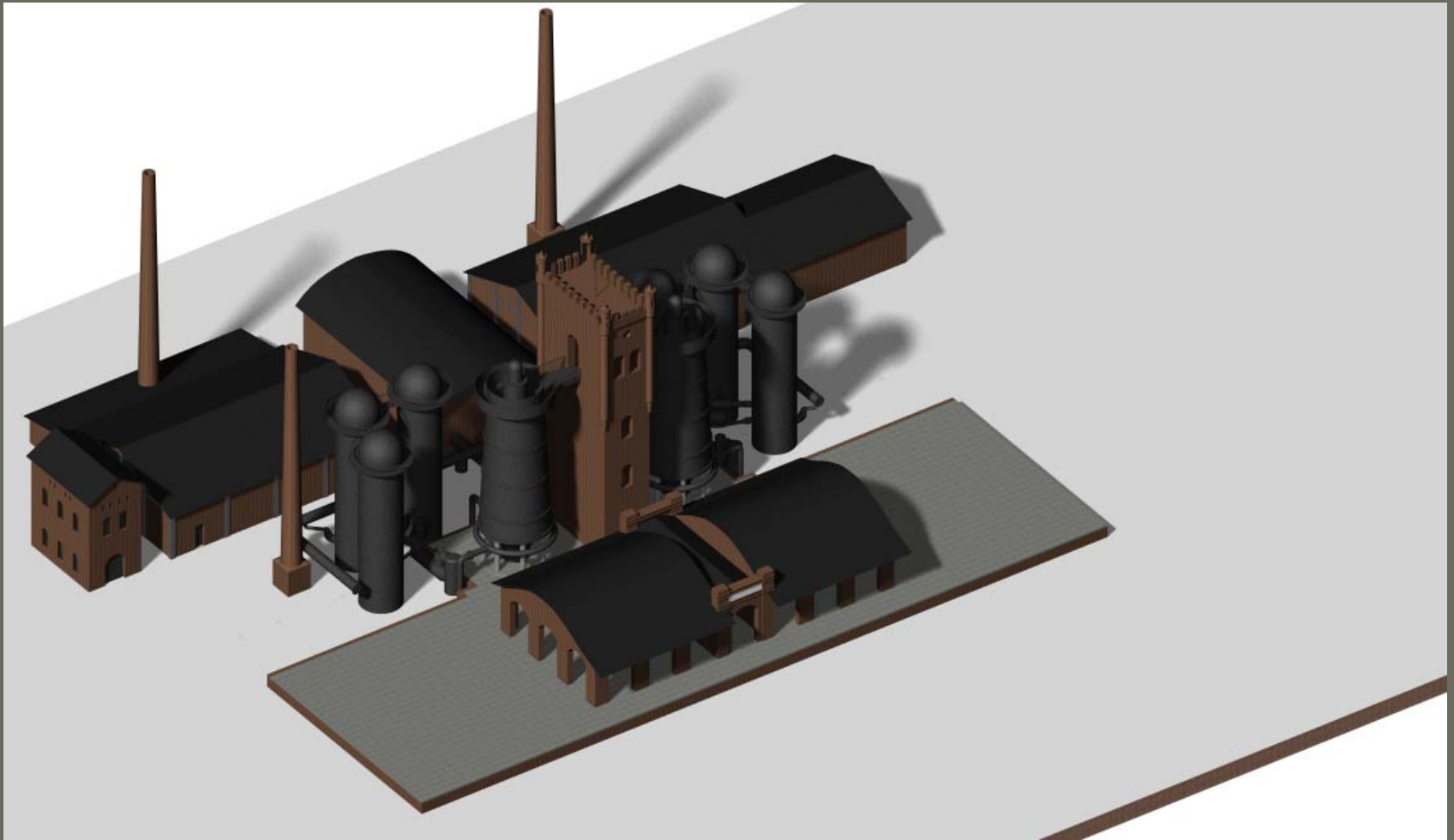
Moravská Ostrava, Žofínská huť, vizualizace zaniklého komplexu, studentský projekt: autor Radek Mišanec

Hodnoty průmyslové aglomerace jejich zprostředkování veřejnosti

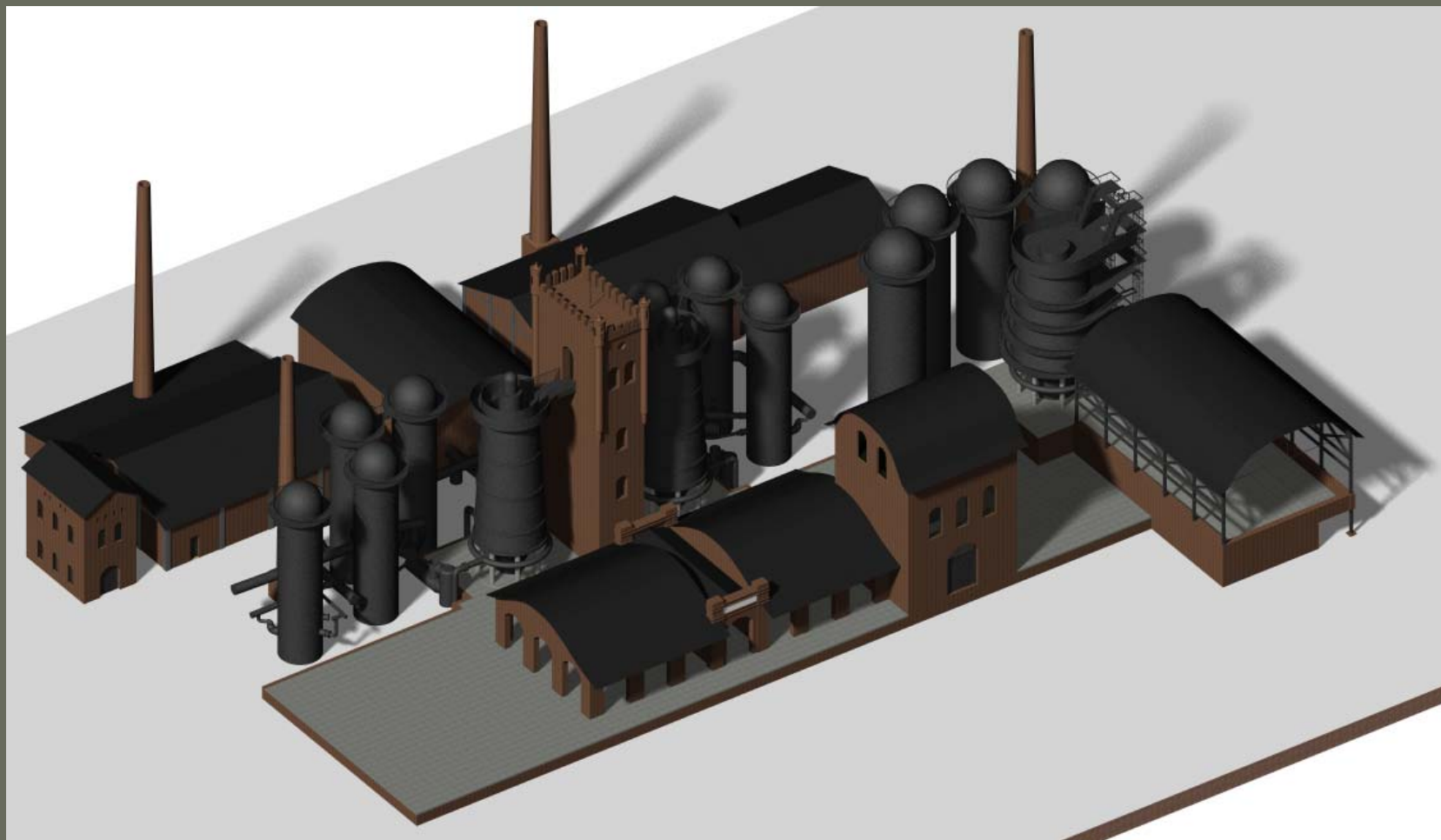
Moravská Ostrava, Žofínská huť, vizualizace zaniklého komplexu, studentský projekt: autor Radek Míšanec

Hodnoty průmyslové aglomerace jejich zprostředkování veřejnosti

Moravská Ostrava, Žofínská huť, vizualizace zaniklého komplexu, studentský projekt: autor Radek Míšanec

Hodnoty průmyslové aglomerace jejich zprostředkování veřejnosti

Moravská Ostrava, Žofínská huť, vizualizace zaniklého komplexu, studentský projekt: autor Radek Míšanec

Hodnoty průmyslové aglomerace jejich zprostředkování veřejnosti

Michálkovice, Důl Michal, později Petr Cingr, výklad principu parního stroje na funkčním modelu

Hodnoty průmyslové aglomerace jejich zprostředkování veřejnosti

*Michálkovice, Důl Michal, později Petr
Cingr, výklad funkce dolu a
technického zařízení pro nejmenší
návštěvníky*